

Position Paper Rondetafelgesprek GGZ/OGGZ, 18 mei 2015

Straatadvocaten Nederland i.o.

Inleiding

De straatadvocaten (Basisberaad Rotterdam, Motiva Amersfoort, Bureau Straatjurist Amsterdam, Straatadvocaat ZOG MH Gouda, Juridisch Lekensprekuren Nijmegen(voorheen) constateren , mede op basis van signalen van cliëntenorganisaties zoals Straatconsulaat/ De Achterban Den Haag, De Achterkant Utrecht of Regionale Cliënten Organisaties (RCO's) en Zelfregiecentra een toename van mensen die een hulpvraag hebben op (O)GGz-gebied die onbeantwoord blijft.

In contacten met koepelorganisaties als LPGGZ, de brancheorganisatie Federatie Opvang, gemeenten en contacten met wijkagenten of sociale advocatuur vinden wij een bevestiging van onze constatering. Aan dit Rondetafelgesprek, op initiatief van volksvertegenwoordigers met mensen uit de praktijk- en beleidshoek , willen wij graag een bijdrage aan leveren.

Door alle veranderingen in zorgverzekeringsland en de transitie binnen gemeenten (toegankelijkheid/toeleiding tot zorg, Participatiewet en Sociaal Domein) is de cliënt in onzekerheid en de landelijk en gemeentelijke overheid in verwarring zo lijkt het wel; onzekerheid en verwarring kan in voorgaande zin ook gewisseld worden.

Dit leidt tot onveilige en ongewenste situaties met een scala aan knelpunten, zowel voor cliënt, beleidsmakers, als professionals.

Citaat:

“Als Daklozen zich melden bij de gemeente of in de maatschappelijke opvang dan waart ‘Kafka’ rond en wacht ‘Machiavelli’ om de hoek” verwoordde een cliënt het toen er van alles fout ging (brieven kwijt, foutieve of zich tegensprekende voorlichting) en onduidelijke schijnbaar willekeurige beslissingen door ambtenaren binnen de gemeente of begeleiders in de opvang.

Anekdote:

Een psychotische jongeman is met veel pijn en moeite te motiveren tot opname in een GGZ-instelling. Na een periode binnen de muren met veel beperkingen krijgt hij, als hij weer stabiel lijkt, een aantal vrijheden (dit is schijnbaar gewoon taalgebruik) en mag dagelijks een uur wandelen. Tijdens zijn tweede wandeling wordt hij opgepakt door de politie omdat hij gesignaleerd staat voor een aantal onbetaalde boetes. De politie besluit hem voor een aantal dagen vast te zetten om zo het boetegeld te innen. Client en GGZ-instelling zijn de dupe – cliënt weer psychotisch en instelling biedt een onvoltooide behandeling. Wat nou maatwerk, de cliënt centraal, eigen regie en ketensamenwerking?

Drie knelpunten:

1.Toegang tot zorg

De Maatschappelijke Opvang is toegankelijk voor iedereen die dakloos is. Als er plaats is kan men in de dag- en nachtopvang terecht. Bekostiging gebeurt vanuit WMO-gelden. Vorig jaar was er een mogelijkheid in voorkomende gevallen van verwardheid ten gevolge van psychiatrische problematiek

een psychiater of lid van een bemoeizorgteam te raadplegen. Nu in 2015 is de regel dat mensen slechts dan in een psychiatrisch consult (of opname) geholpen kunnen worden als zij een zorgverzekeringpolis hebben. Iets wat vaak niet het geval is door te laag inkomen, schulden of het niet hebben van een adres of identiteitsbewijs. Blijft alleen toegang tot de maatschappelijke opvang of de straat, wegens gebrek aan voldoende opvangplaatsen over, met alle gevolgen van dien: onrust op de nachtopvang of op straat. Groepsbegeleiders of politie die onvoldoende opgeleid zijn om met psychiatrische problematiek om te gaan; laat staan adequaat te interveniëren. Crisisdienst GGZ die weigert te komen i.v.m. onverzekertheid en in geval van een strafrechtelijk delict keihard stelt dat zij zich distantiëren en justitie binnen het strafrechtelijk stelsel zelf hun oplossingen moet zoeken.

Nog sterker, zwartgalliger, is dat mensen op straat belanden na een opname in een verslavings- of psychiatrische kliniek. Feitelijk zou tijdens een opname al moeten worden besproken of een cliënt na behandeling naar een beschermde woonvorm wil of kan, zelfstandig zal wonen met ambulante begeleiding of er een andersoortig een woonarrangement moeten worden voorbereid. Te vaak blijft dit achterwege en wordt men met de mededeling :’In de kliniek bieden wij geen “opvang” u kunt gaan’ op straat gezet. Dit met alle gevolgen van dien. Wat nou maatwerk, de cliënt centraal, eigen regie en ketensamenwerking

2. Gebrek aan individuele en collectieve cliëntondersteuning in de (OGGZ/WMO straatadvocatuur)

Als straatadvocaat in Gouda www.zogmh.nl , in Rotterdam www.basisberaad.nl of bijvoorbeeld straatjurist in Amsterdam www.straatjurist.nl vervullen we een onafhankelijke voorlichtende en ondersteunende rol voor mensen van de straat (dak- en thuislozen) of personen die dat dreigen te worden. Wij werken voor, door en met de cliënten – wat wil zeggen dat de cliënt en zijn/haar cliëntenperspectief centraal staat. De ene keer betekent dit dat iemand toe geleid wordt naar een bestaande voorziening of bijvoorbeeld Sociaal Team, de ander keer zal de cliënt om hulp bij een verweerschrift of bezwaar- of beroepsprocedure vragen. Soms zal de klant alleen een neutraal luisterend oor vragen. Straatadvocaten werken vanuit vaste locaties of ondersteuningspunten en kunnen ook outreachend op straat (lopend, met de bakfiets of anderszins mobiel) werken. Straatadvocaten kunnen ook als belangenbehartiger bij de gemeente, instellingen, woningcorporaties etc. samen met of namens de cliënt optreden. Straatadvocaten zijn meestal geen jurist – soms wel (ex-)cliënt met eigen ervaringsdeskundigheid. Straatadvocaten hebben wel veel ervarings- en wetskennis en weten binnen hun netwerk altijd anderen met relevante kennis en/of bevoegdheden te vinden. Straatadvocaten werken voor, door en met mensen uit de doelgroep (containerbegrip)maatschappelijke opvang.

De WerkplaatsMO (voorheen Klankbordgroep Maatschappelijke Opvang/ Vrouwenopvang/ Verslavingszorg & Zwerfjongeren, ontstaan ten tijde van het Programma Lokale Versterking Wmo)ook met een vertegenwoordiger aan deze Rondetafel heeft op 8 mei 2009 een werkconferentie georganiseerd onder de titel “Raad en Daad op straat. Iedere stad een straatadvocaat.” *** Het bijgevoegde verslag van deze conferentie geeft een beeld van de werkzaamheden van straatadvocatuur – waarbij opgemerkt dat straatadvocatuur 2015 zich ook meer richt op beleid - beïnvloeding en Werken met eigen ervaring.

Straatadvocatuur (verzamelnaam) wordt meestal betaald uit WMO-gelden van de gemeente. Slechts weinig centrumgemeenten hebben dit (facilitering cliëntondersteuning OGGZ) opgenomen in hun WMO-verordening.

3. (On-)Samenhangende wet- en regelgeving/Zorgverzekering

Voor voorbeelden van (on)samenhangende wet-en regelgeving, inclusief zorgverzekering zou kunnen worden volstaan met het verwijzen naar het jaarverslag Bureau Straatjurist 2014 ****
Problemen op het gebied van geen postadres, geen geldig identiteitsbewijs, landelijke toegankelijkheid schulden, geen zorgverzekering, boetes – CBIJ en gijzeling staan daar allemaal in vermeld. Wat nou maatwerk, de cliënt centraal, eigen regie en ketensamenwerking

Voor cliënten, veelal zonder postadres – geordende administratie – niet in het bezit van voldoende beltegoed voor een telefoon, in stress omtrent hun bestaanszekerheid is het moeilijk de weg te vinden in het woud van rechten (jawel!) en plichten (uiteraard ook). Dit vraagt om uitleg, begeleiding en ondersteuning. Deze drie punten staan in 2015 onder druk of daar ontbreekt het door moverende redenen vaak aan.

Ondersteuning OGGZ-clieñten staat in de WMO-nieuwe stijl-2015 niet apart vermeld. Het woord OGGZ komt niet meer voor maar de cliënt is er nog wel. De centrale overheid heeft het systeem van zorg en inkomen via wetgeving en overheveling van taken ingrijpend gedecentraliseerd. De gemeenten voeren lokaal beleid wat daarop anticipeert. In beeldspraak lijkt dit, in het overgangsjaar 2015, op een grote verbouwing met op het winkelpand een bord “Tijdens de verbouwing is de winkel gewoon geopend. Sorry voor eventueel ongemak en overlast.” Loop je als klant tijdens een winkelverbouwing schade op dan is het vaak de vraag wie de schade vergoedt, de aannemer = overheid of de onderaannemer = gemeente. De vraag wie verantwoordelijk is en wie de schades vergoedt is hier onduidelijk.

In de bijdrage van Federatie Opvang staat een alinea over óngevraagde (collectieve) ggz zorg. Wij willen volstaan met hiernaar te verwijzen. Zorg voor verwarde personen met psychiatrische problematiek (overigens ook bij gewone ziekte) moet – Regel betaling van gemaakte kosten vanuit de lengte of de breedte.

Beddenafbouw en ambulantisering volgens Bestuurlijk Akkoord GGZ zijn zaken waar afspraken over gemaakt moeten worden op lokaal niveau. Straatadvocatuur en cliëntenorganisaties constateren dat daar in de praktijk nog weinig effecten van te merken zijn. Deelname aan dit soort overleggen met onze inbreng vanuit cliëntenperspectief vindt niet of mondjesmaat plaats. Wat nou maatwerk, de cliënt centraal, eigen regie en ketensamenwerking

Wat is nodig?

Maatwerk, de cliënt centraal, eigen regie en ketensamenwerking dus om maar eens een vloeiende overgang te maken.

Landelijk:

1. Maak (collectieve) ggz-zorg mogelijk en toegankelijk op alle plaatsen waar maatschappelijke opvang cliënten zich bevinden, zonder onderscheid des persoon. Garandeer dit als onvoorwaardelijke recht op zorg. Draag zorg voor een vergoeding systematiek.
2. Verplicht de gemeenten en instituties als belastingdienst de norm van de wet werk en bijstand te respecteren.
3. In de WLZ is cliëntondersteuning wettelijk geregeld. Regel en bekostig dit ook voor cliënten in de OGGZ (wij blijven nog even vasthouden aan deze omschrijving). Dit rekenen we tot een systeemverantwoordelijkheid van de landelijke overheid

Lokaal/Regionaal

4. De transities vinden plaats op lokaal niveau. Binnen de gemeenten is daarom samenwerking en afstemming binnen de keten (opvang, GGZ-zorginstellingen, politie, GGD, corporaties, gemeente en cliëntondersteuning) nodig. Stel de cliënt centraal, draag zorg voor afspraken over coördinatie van zorg – in acute gevallen en directe hulp- en ook in reguliere hulpverleningstrajecten voor zover relevant voor de genoemde partners. Wij benadrukken ook hier de rol van de onafhankelijke cliëntondersteuning bij.

5. Maak in elke centrumgemeente afspraken over het instellen van onafhankelijke cliëntondersteuning voor (O)GGZ binnen de WMO (en Participatieve)

6. Lokaal nader in te vullen.....

Tot slot. Gelukkig kunnen we ook positieve verhalen doen van goede samenwerking met wijkagenten of woonconsulenten; het kunnen voorkomen van gijzeling bij boetes die uit onmacht en niet uit onwil niet betaald kunnen worden. Ook in beleid adviserende organen als WMO-raden klinkt de stem van onze cliëntèle af en toe vaker door.

“Raad en daad op straat. Iedere stad een straatadvocaat” zou vanuit preventief en de-escalierend oogpunt weleens heel goed kunnen werken.

Namens Straatadvocaten Nederland i.o.

Aart Jongejan, straatadvocaat Gouda

https://webmail.hccnet.nl/src/download.php?startMessage=1&passed_id=65824&mailbox=INBOX&ent_id=2&passed_ent_id=0

http://www.platformggz.nl/lpggz/download/programma-lokale-versterking-site/raad-en-daad-op-straat_-8-mei-2009_-lokale-versterking-def1.pdf

<http://straatjurist.nl/wp-content/uploads/2015/03/2014-Bureau-straatjurist-jaerverslag-def3.pdf>